

кримінальних правопорушень, може змінюватися залежно від конкретної слідчої та оперативної ситуації. Однак його можна взяти за основу при плануванні заходів з оперативно-розшукового забезпечення розслідування корупційних кримінальних правопорушень.

Викладене дозволяє дійти до висновку, що основними заходами, спрямованими на нейтралізацію детективами Національного антикорупційного бюро України протидії розслідуванню корупційних кримінальних правопорушень, є: а) уміле використання оперативної інформації про задуми щодо протидії розслідуванню, про передбачувані дії корупціонерів у цьому напрямі; б) активне і продумане використання при контактах із затриманими ефекту раптовості і розроблених для цієї ситуації оперативно-розшукових і криміналістичних прийомів; в) проведення, в разі потреби, оперативних комбінацій щодо захисту свідків і потерпілих від тиску на них злочинців, забезпечення їхньої безпеки; г) шифрування відомостей про свідків у процесуальних документах; д) використання спеціальних технічних засобів, що виключають безпосередній контакт свідків з підозрюваними й обвинувачуваними, при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій; е) проведення оперативних комбінацій для дезорієнтації злочинців щодо намірів детективів Національного антикорупційного бюро України; є) проведення оперативних комбінацій з метою введення у злочинне середовище дезінформації, що дозволяє зашифрувати правдиві джерела інформації, що надходить, сутність проведених слідчих (розшукових) дій; ж) проведення заходів із забезпечення безпеки заявників і членів їхніх сімей; з) вирішення питання щодо взяття підозрюваних або обвинувачених під варту.

1. Заблоцький Ю. П. Виявлення та розслідування одержання службовою особою неправомірної вигоди : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ : НАВС, 2015. 20 с.

2. Долженков С. О. Оперативно-розшукове забезпечення кримінального судочинства підрозділами боротьби з економічною злочинністю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 18 с.

3. Жовтан П. В. Забезпечення оперативними підрозділами доказування одержання неправомірної вигоди службовою особою : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса : ОДУВС, 2015. 20 с.

4. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 424 с.

5. Чичирко С. В. Основи виявлення та розслідування окремих проявів корупційної діяльності у правоохоронних та судових органах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса : ОДУВС, 2011. 21 с.

6. Ромців О. І. Особливості подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 226 с.

УДК 343.35

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/130-132

Леся ОВЧАРЕНКО

доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань, кандидат економічних наук, доцент

Арина КОТОВА

здобувач ступеня вищої освіти магістра Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РІВЕНЬ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Корупція є однією з найбільш серйозних і небезпечних соціальних загроз для країни, адже гальмує її розвиток та безпосередньо впливає на стабільність, безпеку, демократичну, політичну, економічну та соціальну систему держави. Наслідками корупції є втрати довіри до державних інститутів, послаблення судової та політичної систем, загрози належному функціонуванню ринкової економіки, поглиблення соціальної нерівності й порушення

принципу рівних можливостей.

За висновками загальнонаціонального опитування «Стан корупції в Україні. Сприйняття, досвід, ставлення», проведеного Київським міжнародним інститутом соціології у 2023 році, визначено, що 89 % громадян вважають корупцію найсерйознішою проблемою України після повномасштабної війни. Крім того, більшість переконані в тому, що рівень корупції після лютого 2022 року зріс. Варто зауважити, що поінформованість громадян про діяльність антикорупційних органів помітно знизилась у всіх сферах порівняно з опитуваннями минулих років, зокрема цей показник не перевищує 6 % [1].

Після початку повномасштабного вторгнення ризику корупційних проявів у сфері державних закупівель збільшилися. Через необхідність здійснення великого обсягу закупівель для підтримки обороноздатності країни урядом на деякий час було прийнято рішення щодо зменшення прозорості закупівель, тобто фактично вони були виведені із системи Prozorro. Також послабились обмеження щодо підзвітності цих операцій: оборонні та публічні закупівлі товарів, робіт і послуг здійснювалися без застосування процедур, визначених Законами України «Про публічні закупівлі» та «Про оборонні закупівлі».

Через увагу громадськості до цієї проблеми Національним агентством з питань запобігання корупції було виконано дослідження та виявлено низку корупційних ризиків від такого рішення, а саме: можливість подання тендерних пропозицій за ціною, вищою за очікувану вартість; зловживання закупівлями через електронний каталог; застосування «штучних перепон» у закупівлях для надання переваги необхідному учаснику; корупційні зловживання шляхом укладення прямих договорів; неможливість оскарження рішень, дій чи бездіяльності замовників під час проведення спрощених процедур закупівель та низка інших (нецінових) критеріїв оцінки пропозицій як інструменту зловживання [2].

З 28 червня 2022 року уряд поновив обов'язкові закупівлі в системі Prozorro. При цьому не відкидається можливість проведення прямих закупівель, коли це критично важливо. Здебільшого, це поширюється на закупівлі товарів, робіт і послуг Міністерства оборони та розвідки, МВС, СБУ, Держспецзв'язку, ДСНС, іншими силовими органами та Укрзалізницею.

На сьогодні державні оборонні закупівлі є сферою господарської діяльності, яка має високі корупційні ризики, і в разі ігнорування моменту відкритості процедури, це призведе до неефективного використання бюджетних коштів, зростання витрат бюджету, деформації механізмів конкуренції в економіці та погіршення інвестиційного клімату в Україні [3].

Значним кроком для осучаснення процедур оборонних закупівель стало погодження Комітетом Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки зведеного трирічного плану закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення за закритими закупівлями на 2022 – 2024 роки. Згідно із Законом «Про оборонні закупівлі», зведений трирічний план закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення за закритими закупівлями – це перелік (номенклатура) та обсяги товарів, робіт і послуг оборонного призначення для кожного державного замовника, що постачаються (закуповуються) за закритими закупівлями, а також обсяг коштів, передбачений на зазначені цілі на плановий і наступні за плановим два бюджетні періоди [4].

З початком повномасштабного вторгнення постала критична необхідність забезпечення військових та цивільного населення гуманітарною допомогою, що також потягнуло за собою корупційні ризики на кожному етапі постачання такої допомоги, адже, крім збільшення кола суб'єктів управління гуманітарною допомогою, одночасно було спрощено процедуру її ввезення та обліку. На етапі визначення потреб у гуманітарній допомозі існує ризик штучного завищення обсягів гуманітарної допомоги посадовими особами задля задоволення приватних інтересів. Це відбувається через недосконалу процедуру збирання інформації про осіб, які потребують допомоги, та єдиного механізму перевірки їх потреб, що може призводити до формування запитів на такі категорії і обсяги гуманітарної допомоги, які не відповідають реальним потребам громад.

Також, незважаючи на внесення змін до Закону України «Про гуманітарну допомогу», порядок ввезення, обліку та розподіл гуманітарної допомоги недостатньо врегульований, що не виключає можливість корупції у цій процедурі. Наприклад, отримувачі гуманітарної допомоги можуть на власний розсуд здійснювати її розподіл або ж перерозподіл без додаткових погоджень [5].

Ризики існують і в системі складської логістики через відсутність належного контролю та роз'яснень для ОМС щодо зберігання та сортування такої допомоги на складах, а також внутрішніх локальних порядків щодо організації роботи складів. Необхідно сказати і про продаж гуманітарної допомоги, що не пройшло непомітним і викликало обурення

суспільства на початку повномасштабного вторгнення та наразі також не є винятком через відсутність або ж неефективність контролю над організаціями, які долучаються до видачі гуманітарної допомоги, та торговельними точками, які можуть займатися продажем таких товарів. Крім того, з метою розкрадання гуманітарної допомоги існувала практика щодо маніпуляцій з термінами придатності товарів та заміни дорожчих товарів дешевшими.

Високі корупційні ризики також виникають на етапі видавання гуманітарної допомоги, адже через неналежне законодавче регулювання та відсутність роз'яснень перевірити розподіл гуманітарної допомоги досить складно, особливо коли мова йде про території, на яких ведуться активні бойові дії. Крім того, громадяни не отримують інформації щодо каналів повідомлення про факти зловживань, зокрема під час розподілення та видавання гуманітарної допомоги, тому фактично виключений громадський контроль щодо належного її розподілення [6].

Вважаємо важливим виділити ще один корупційний ризик, пов'язаний з ввезенням гуманітарної допомоги, а саме ризик отримання неправомірної вигоди посадовими особами за надання дозволу на виїзд закордон військовозобов'язаним водіям гуманітарних вантажів з метою виїзду з країни.

Підсумовуючи, хочемо зауважити, що крім інших викликів, з якими стикнулася наша держава через повномасштабне вторгнення, питання протидії корупції набуло надзвичайної актуальності, оскільки корупція у воєнній сфері, під час здійснення великих обсягів державних оборонних закупівель, отримання критично важливої для нашої країни гуманітарної допомоги, є аспектом, який загрожує національній безпеці України.

1. Стан корупції в Україні 2023: сприйняття, досвід, ставлення. URL: <https://engage.org.ua/stan-koruptsii-v-ukraini-2023-spryjniattia-dosvid-stavlennia/amp/> (дата звернення: 27.02.2024).

2. Корупційні ризики під час проведення публічних закупівель в умовах воєнного стану (станом на червень 2023 року). URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/06/Kor-guzyku_zakupivli.pdf (дата звернення: 27.02.2024).

3. Супрунова І. В., Назаренко Т. П., Данюк В. М. Протидія корупції в публічних закупівлях під час воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 24. С. 85-89.

4. Про оборонні закупівлі : Закон України від 17.07.2020 № 808-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T200808> (дата звернення: 27.02.2024).

5. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T991192?an=56284> (дата звернення: 27.02.2024).

6. Стратегічний аналіз корупційних ризиків у процесі управління гуманітарною допомогою на місцевому рівні. URL: <https://u-lead.org.ua/storage/admin/files/a12329f50776dcacd23f3880b26c0792.pdf> (дата звернення: 27.02.2024).

УДК 343.35:341.238

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/132-133

Олена ШКУЛІНА

доцент кафедри фінансів,
обліку та психології
Українського державного
університету науки і технологій,
кандидат економічних наук, доцент

УКРАЇНА ТА ІНДЕКС СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ

Сьогодні нашої держави, на жаль, бажає кращого. Події, що сталися на шляху розвитку України, починаючи з пандемії COVID-19 і продовжуючи військовим станом, значно погіршили ситуацію в цілому. Це торкнулося всіх сфер діяльності й, без сумніву, вплинуло на корупційну діяльність, рівень якої, за певних умов і обставин, міг як погіршуватись, так і поліпшуватись.

Однак, незважаючи на такі вагомі негативні чинники впливу, Україна змогла досягти позитивних показників Індексу сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI). Розрахунком даного показника займається Transparency International, за основу беруться дані всесвітньо відомих міжнародних центрів досліджень (Asian Intelligence Report, Freedom